

УДК 378.044.2

Григораши В.В.*

ОЦІНКА РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА

У статті проаналізовано поняття «професійна компетентність педагога», описано основні критерії оцінювання рівня професійної педагогічної компетентності та надано відповідну кваліметричну модель.

Ключові слова: професійна педагогічна компетентність, оцінка, критерії, показники.

Інтеграція вітчизняної освіти в європейський освітній простір передбачає реалізацію компетентнісного підходу до оцінювання як навчальних досягнень учнів, так і професійної діяльності педагогів. Важливе значення має визначення критеріїв і показників оцінювання рівня сформованості професійної педагогічної компетентності. Актуальність проблеми зумовлена також широким використанням кваліметричних моделей оцінювання професійної діяльності педагогів, що передбачає розробку критеріїв, параметрів, показників рівня сформованості компетентності педагога.

Поняття «компетентність» широко висвітлюється останнім часом у багатьох наукових працях. Більшість авторів вважають, що компетентність – це здатність здійснювати професійну діяльність, виконувати професійні функції на основі отриманих знань, досягаючи визначених професійних стандартів (Є. Бачинська, О. Кондаков, Н. Кузьміна, А. Маркова, О. Пометун, В. Сластьонін). Структура професійної компетентності педагогів визначена в працях Г. Єльнікової, Є. Павлютенкова, І. Гришиної. Процесу формування професійної педагогічної компетентності присвячені роботи В. Адольфа, А. Акімової, Т. Браже, А. Кричевського, О. Шиян. Так, А. Акімова визначає професійну компетентність вчителя як суму знань, умінь, навичок, засвоєних суб'єктом в процесі навчання і як рівень успішності взаємодії з навколишнім середовищем. Н. Кузьміна виокремлює такі структурні складові педагогічної компетентності: спеціальна (у галузі предмета викладання), методична, психолого-педагогічна, рефлексійна. В. Кричевський описує такі види компетентності, як функціональна, інтелектуальна, ситуативна і соціальна. А. Єрмоленко вважає, що компонентами професійної педагогічної компетентності є аксіологічний, когнітивний, психологічний, комунікативний, процесуальний. І. Гришина підкреслює, що «бути компетентним означає бути здатним мобілізувати в даній ситуації отримані знання і досвід. Є сенс говорити про компетентності тільки тоді, коли вони представлені в якій-небудь ситуації; не виявлена компетентність залишається в ряді потенціальностей, є не компетентністю, а здебільшого прихованою можливістю» [1].

У дослідженнях Є. Павлютенкова розроблено рівні професійної компетентності вчителя – репродуктивний, адаптивний, локально-моделюючий, системно-моделюючий [3]. Кожному рівню відповідають певні критерії результативності педагогічної діяльності.

Таким чином, у науковій літературі професійна педагогічна компетентність розглядається в таких значеннях:

- сукупність знань, умінь і навичок, необхідних для виконання професійних функцій;
- інтегративна характеристика особистості, яка поєднує особистісні якості та професійні навички, необхідні для виконання певних завдань;
- здатність виконувати професійні обов'язки;
- теоретична і практична готовність до виконання професійних завдань.

* Григораши В.В.*

Проте недостатньо розробленою є система оцінювання рівня сформованості професійної педагогічної компетентності. А тому метою статті ми визначили розробку кваліметричної моделі оцінювання рівня професійної компетентності педагога на основі описаних у наукових дослідженнях структурних компонентів педагогічної компетентності.

Для побудови моделі оцінювання нами було використано кваліметричний підхід – як такий, що забезпечує більшу об'єктивність оцінки рівня професійної педагогічної компетентності. Вагомість кожного з чинників визначено з урахуванням експертних оцінок як педагогів, так і керівників навчальних закладів. Передбачається, що за необхідності можна деталізувати чинники, застосувавши критерії першого-другого порядків.

Визначаючи систему параметрів, ми виходили з того, що більшість дослідників у структурі педагогічної компетентності виокремлюють групи мотиваційної, когнітивної, операційно-процесуальної та рефлексивної компетентностей. Поділ предмета оцінювання на значну частину складових (11 параметрів) зумовлений необхідністю врахувати всі складові професійної педагогічної компетентності. Ми виходили з того, що розчленування предмета дослідження на структурні елементи має здійснюватися на основі одного з підходів:

- за дивізіональним принципом;
- за суб'єктами навчально-виховного процесу;
- за функціоналом чи напрямками діяльності;
- за структурою діяльності;
- за видами чи типами компетентностей;
- за функціями управління;
- за термінами чи етапами реалізації.

Ураховуючи специфіку предмета дослідження, нами було обрано спосіб структурування за видами (типами) компетентностей. У членуванні параметрів на чинники враховувались змістові складові, що відповідають певному виду діяльності чи типу компетентності. Факторно-критеріальна модель пройшла апробацію в навчальних закладах. Оцінки, отримані з використанням цієї моделі (табл. 1), переважно збігаються з результатами визначення рівня професійної педагогічної компетентності іншими способами (експертна оцінка, педагогічна експертиза, рейтингове оцінювання).

Таблиця 1

Оцінка рівня професійної компетентності педагога

Параметри	К вар.	Фактори	К вар.	Оцінка
1	2	3	4	5
1. Мотиваційна компетентність	0,05	Характер мотивації до педагогічної діяльності, виконання посадових обов'язків	0,3	
		Ставлення до викладання свого предмета, класного керівництва (байдуже, з інтересом, із захопленням)	0,2	
		Мотивація до інноваційної, творчої діяльності (негативне чи позитивне ставлення до нового; розвинута чи нерозвинута потреба в пошуку нового)	0,1	
		Мотивація до роботи з дітьми (емпатія, нейтральне ставлення, негативне ставлення)	0,2	
		Мотивація до досягнення успіху в професійній діяльності	0,1	
		Здатність до формування мотиваційної сфери учнів	0,1	

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5
2. Когнітивна компетентність	0,1	Знання предмета викладання	0,2	
		Знання основ педагогіки та психології	0,1	
		Знання основ дидактики, методики, основ організації навчального процесу	0,15	
		Знання нормативних засад освітньої діяльності, напрямків розвитку освіти в регіоні, державі	0,1	
		Знання методів діагностики розвитку особистості	0,05	
		Знання основ теорії та практики виховної роботи	0,15	
		Знання основ педагогічної інноватики, науково-дослідницької діяльності, експериментальної та наукової роботи	0,05	
		Знайомство з прогресивним педагогічним досвідом	0,05	
		Знання навчальних програм, методичної літератури з предмета викладання	0,15	
3. Прогностична компетентність	0,05	Уміння виробляти та формулювати цілі власної діяльності, навчати цілепокладання учнів на основі діагностики й аналізу результатів діяльності	0,3	
		Стратегічна спрямованість педагогічної діяльності, відповідність її змісту визначеній меті	0,1	
		Здатність до планування педагогічної діяльності (рівень та якість поурочного, календарного планування, планів виховної роботи)	0,3	
		Уміння прогнозувати результати педагогічної діяльності (навчання, виховання, розвитку; окремого уроку, виховного заходу)	0,3	
4. Інформаційна компетентність	0,1	Володіння сучасними інформаційними технологіями	0,3	
		Уміння знаходити та відбирати релевантну інформацію	0,1	
		Уміння структурувати, аналізувати, узагальнювати (обробляти) інформацію	0,15	
		Уміння зберігати інформацію	0,05	
		Уміння використовувати наявну інформацію для прийняття рішень і здійснення педагогічної діяльності	0,2	
		Рівень документування педагогічної діяльності (ведення шкільної документації, перевірка зошитів, якість звітної інформації тощо)	0,2	
5. Комунікативна компетентність	0,1	Уміння слухати	0,05	
		Уміння вступати в комунікації	0,1	
		Рівень володіння мовою	0,25	
		Уміння переконувати	0,1	
		Здатність до дискусії	0,05	
		Уміння виступати з промовами, доповідями	0,1	
		Уміння будувати бесіду, діалог	0,2	
		Рівень володіння письмовою комунікацією	0,1	
Культура ведення документації	0,1			

Продовження табл.1

1	2	3	4	5
6. Соціально-психологічна та морально-етична компетентність	0,05	Дотримання педагогічного такту	0,1	
		Урахування сучасних психолого-педагогічних концепцій у процесі здійснення педагогічної діяльності, відповідність поведінки морально-етичним нормам	0,3	
		Знання вікових психологічних особливостей особистості та їх використання в педагогічній діяльності	0,3	
		Уміння створювати і підтримувати позитивний морально-психологічний клімат у колективі	0,2	
		Здатність до позитивного мислення		
7. Організаційно-технологічна компетентність	0,2	Уміння організувати учнівський колектив	0,05	
		Уміння структурувати зміст навчання, моделювати урок, окремі аспекти педагогічної діяльності	0,1	
		Уміння створювати необхідну організаційну структуру (батьківський комітет, органи учнівського самоврядування тощо)	0,05	
		Уміння розподіляти обов'язки, давати доручення, організовувати контроль за їх виконанням	0,05	
		Уміння проводити інструктажі, наради, збори	0,05	
		Уміння складати план виконання окремих завдань, урахуваючи мету, відповідність змісту меті; відбирати оптимальні форми організації і методи; урахувати особистісні якості виконавців; установлювати терміни виконання; визначати форми попереднього, поточного та підсумкового контролю	0,07	
		Уміння організовувати індивідуальну роботу з учнями	0,03	
		Уміння організовувати позакласну роботу з предмета, формувати пізнавальні інтереси учнів	0,05	
		Уміння навчати учнів засобів діяльності в процесі викладання предметів, здійснювати особистісно орієнтований підхід у навчанні та вихованні учнів	0,05	
		Уміння розвивати мислення, уяву, пам'ять учнів у процесі навчання	0,05	
		Уміння об'єктивно оцінювати діяльність учнів відповідно до визначених критеріїв	0,1	
		Здатність до аналізу навчально-виховного процесу та його результатів	0,05	
		Рівень викладання предмета	0,2	
		Дотримання норм безпеки, попередження дитячого травматизму, санітарно-гігієнічних норм, використання здоров'язберігальних технологій у процесі навчання	0,05	
		Наявність та якість системи моніторингу навчальної та педагогічної діяльності, уміння здійснювати корекцію навчально-виховного процесу за результатами моніторингу	0,05	

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5
8. Методична компетентність	0,15	Рівень кваліфікації, методичної майстерності педагога	0,2	
		Участь у методичній роботі закладу (педагогічна рада, методичне об'єднання, творча група тощо)	0,1	
		Самоосвітня діяльність педагога, її результативність	0,2	
		Характеристика педагогічного досвіду (репродуктивний, конструктивний, новаторський)	0,05	
		Вплив рівня методичної підготовки на результати освітньої діяльності	0,05	
		Оснащення та оформлення кабінету, створення дидактичної бази викладання предмета	0,05	
		Підвищення педагогічної кваліфікації (курси, семінари)	0,1	
		Участь у професійних конкурсах, виставках-ярмарках	0,05	
		Наставництво, допомога колегам	0,05	
		Наявність системи розповсюдження досвіду (педагогічні майстерні, друковані праці тощо)	0,05	
		Проведення науково-дослідницької, дослідно-експериментальної діяльності	0,1	
9. Креативна компетентність	0,05	Здатність до критичного мислення	0,1	
		Готовність до інноваційної, творчої діяльності	0,2	
		Використання сучасного педагогічного досвіду, інновацій у педагогічній діяльності	0,2	
		Спрямованість інноваційної діяльності на результати освіти учнів	0,05	
		Рівень організації інноваційної діяльності, її нормативне забезпечення	0,3	
		Здатність до саморозвитку	0,05	
		Створення власного педагогічного досвіду	0,05	
		Здатність до науково-дослідницької діяльності	0,05	
10. Особистісна компетентність	0,05	Спрямованість особистості педагога (громадянська позиція, емоційна сфера, морально-етичні цінності)	0,3	
		Участь у громадській роботі, вплив на зовнішнє середовище навчального закладу	0,2	
		Особистісні якості педагога, які впливають на педагогічну діяльність (емпатія, доброзичливість, позитивне мислення, добросовісність, моральність, справедливість, зовнішня культура, відповідальність, чесність, організованість, цілеспрямованість)	0,5	
11. Рефлексивно-оцінювальна компетентність	0,1	Результативність педагогічної діяльності (рівень просування та розвитку учнів у навчанні, вихованні; творчі досягнення вихованців; сформованість основних життєвих компетентностей)	0,5	
		Здатність до самоаналізу	0,25	
		Уміння будувати діяльність на основі результатів аналізу	0,25	

Отже, оцінка рівня професійної педагогічної компетентності передбачає вивчення, діагностику особистісних якостей педагога, здатності до здійснення педагогічної діяльності, якості виконання професійних функцій, результатів педагогічної діяльності. Це зумовлює ставлення до професійної педагогічної компетентності як до інтегративної характеристики педагога, що дозволяє найбільш повно й об'єктивно оцінити рівень професійної компетентності як показник рівня педагогічної майстерності. Оцінка за поданою кваліметричною моделлю може використовуватись як власне для оцінювання (наприклад, в атестації педагогічних працівників), так і для визначення напрямків науково-методичної роботи, тематики самоосвітньої діяльності педагогів, самооцінки персоналу. Це може бути доведено в подальших наукових дослідженнях.

Література:

1. Васильченко Л.В. Професійна компетентність керівника школи / Л.В. Васильченко, І.В. Гришина. – Х.: Вид. група «Основа», 2006. – 224 с.
2. Григораш В.В. Організація діяльності керівника школи / В.В. Григораш. – Х.: Вид. група «Основа», 2011. – 224 с.
3. Павлютенков Є.М. Технологія навчання школярів різного рівня навчальних досягнень. Частина 2 / Є.М. Павлютенков, В.Є. Штанова. – Х.: Вид. група «Основа», 2009. – 144 с.
4. Педагогічна майстерність: [підручник] / [І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.]; за ред. І.А. Зязюна. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К.: Вища школа, 2004. – 422 с.

Григораш В.В.

ОЦЕНКА УРОВНЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПЕДАГОГА

В статье проанализировано понятие «профессиональная компетентность педагога», описаны основные критерии оценивания уровня профессиональной педагогической компетентности и представлена соответствующая кваліметрическая модель.

Ключевые слова: профессиональная педагогическая компетентность, оценка, критерии, показатели.

Grigorash V.V.

VALUATION OF LEVEL OF TEACHER'S PROFESSIONAL COMPETENCE

In article concept «teacher's professional competence» is analysed, basic criterions of valuation of teacher's professional competence level is described, corresponding qualimetric model is presented.

Key words: professional pedagogical competence, valuation, criterions, indicators.

УДК 371.302.81

Довженко І.В.*

**ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РІВНЯ ВОЛОДІННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ**

У статті висвітлюються шляхи вдосконалення рівня володіння англійською мовою майбутніх фахівців сфери обслуговування в сучасній практиці викладання іноземної мови спеціальності.

Ключові слова: вдосконалення знань англійської мови, інтерактивні методи навчання, фахівці сфери обслуговування.

Англійська мова є однією з найбільш поширених у світі. Знання англійської мови є важливим аспектом освіти в багатьох галузях, зокрема і сфері обслуговування. Важливим питанням методики викладання іноземних мов у ВНЗ уважається

* © Довженко І.В.*